

Nr 527

Av herr **Christenson** i Malmö, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.

Från folkpartiets sida har i motionerna I:433 och II:523, vilka väckts i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, yrkats avslag å de i denna proposition framlagda författningsförslagen om en obligatorisk tilläggspensionering. Därjämte har i dessa motioner framlagts förslag om att tilläggspensioneringen skall ordnas på annan grund, nämligen genom en dispositiv lagstiftning. Tilläggspensioneringen skulle enligt folkpartiets förslag uppbyggas på premiereservsystemets grund, varigenom förutsättning- ar skapas för valfrihet och smidighet i pensionsordningen.

Jag ansluter mig till de i dessa motioner framförda förslagen. För den händelse dessa skulle avslås av riksdagen och alltså de i propositionen framlagda författningsförslagen i princip skulle antagas av riksdagen, önskar jag emellertid här i supplementär ordning framföra följande synpunkter rörande tillämpningen i ett viktigt avseende av den i propositionen föreslagna pensionsordningen.

Det av Kungl. Maj:t i proposition nr 100 framlagda förslaget till lag om försäkring för allmän tilläggspension m.m. skiljer mellan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Åtskillnaden har betydelse i två avseenden. Dels skall inkomst av annat förvärvsarbete icke bli pensionsgrundande i samma utsträckning som inkomst av anställning, dels skall pensionsavgiften erläggas av arbetsgivaren i fråga om inkomst av anställning men av den försäkrade beträffande inkomst av annat förvärvsarbete.

Till inkomst av anställning hänföres i första hand löneinkomster, som den försäkrade åtnjuter som arbetstagare i civilrättslig mening. Det är här fråga om samma arbetstagargrupp som det, vilket användes vid tillämpning av lagarna om semester, allmän sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring. Någon utvidgning av arbetstagarbegreppet föreslås icke. Enligt propositionen kommer de s. k. beroende uppdragstagarna, som redan år 1945 erhöll likställighet med arbetstagare på arbetsfredslagstiftningens område, att ställas utanför pensionsreformen. Jordbrukare, i vad de utför skogskörslor för annans räkning, skall dock enligt uttalanden i förarbetena till vissa av de nämnda lagarna anses som arbetstagare, även om de strikt juridiskt är att betrakta som självständiga företagare.

Riksdagen har under senare år vid flera tillfällen med anledning av väckta motioner haft att ta ställning till frågan om de beroende arbetstagarnas rättsliga ställning beträffande sociala förmåner. Till dessa har riksdagen i princip intagit en välvillig ståndpunkt. Jag kan som exempel erinra om motionen II:471 som väcktes år 1951 i samband med Kungl. Maj:ts proposition om ökning av den lagstadgade semestern till tre veckor. Denna motion föranledde riksdagen (andra lagutskottets utl. nr 28, sid. 21) att uttala sig positivt för att de beroende uppdragstagarnas ställning skulle bli rättsligen erkänd i semesterlagen och därigenom även i de andra sammanhang, där det för dem kunde vara av betydelse. På riksdagens begäran igångsatte också Kungl. Maj:t en utredning i saken. Denna utredning, som blev färdig våren 1957 (SOU 1957:14), innefattade emellertid icke något förslag till lösning av frågan utan kan närmast betraktas som en materialsamling.

Då pensionsfrågan förelades 1958 års A-riksdag, hemställdes i motion II:424 att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla vikten av att spörsmålet om de beroende uppdragstagarnas jämställande med andra löntagare bleve föremål för en noggrann undersökning vid det fortsatta arbetet på pensionsreformens genomförande. Riksdagen (utskottsutl. sid. 129) framhöll i anledning av motionen, att det syntes naturligt, att berörda spörsmål behandlades i samband med att begreppen inkomst av tjänst och inkomst av annat arbete bleve föremål för särskild prövning vid det fortsatta utredningsarbetet. Det framgår icke av årets proposition att så skett. I propositionen framhålles visserligen, att samordningen mellan de olika socialförsäkringsgrenarna underlättas, om inkomst av anställning för tilläggs pensioneringens del i princip överensstämmer med den lön, som ger rätt till ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och yrkesskada. Att detta syfte kan nås, även om de beroende uppdragstagarna jämställs med arbetstagare, förbigås.

Som jag framhöll i min motion (II:424) vid 1958 års A-riksdag har de beroende uppdragstagarna ställts vid sidan om 1940- och 1950-talets stora reformer med avseende å semester, sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring. Det vore synnerligen beklagligt, om de beroende uppdragstagarna nu skulle, jämfört med arbetstagarna i civilrättslig mening (inberäknat ovannämnda skogskörare), komma i sämre läge även i fråga om den lagstadgade tilläggs pensionen. De beroende uppdragstagarna intar ju gentemot arbetsgivarna väsentligen samma ställning som arbetstagarna och deklarerar liksom arbetstagarna sina inkomster såsom inkomst av tjänst.

För jämställdhet mellan beroende uppdragsgivare och arbetstagare i civilrättslig mening talar mycket starka rättviseskäl. Skillnaden mellan de båda personkategorierna är i regel mycket liten, man kan med fog påstå hårfin. Ju mera omfattande de sociala reformerna blir, desto tyngre väger dessa rättviseskäl.

Den orättvisa, som åtskillnaden mellan beroende uppdragstagare och arbetstagare i civilrättslig mening beträffande sociala förmåner innefattar, har på sistone blivit ännu mera accentuerad och kännbar. Det förhåller sig nämligen så, att de beroende uppdragstagarna i stor utsträckning rekryterar de s. k. serviceyrkena, vilkas betydelse på arbetsmarknaden i dag är väsentligt större än tidigare. De som blir permitterade eller mera stadigvarande arbetslösa söker sig i stor utsträckning över till nämnda yrken. Härvid ställes de då inför den komplikationen, att de sociala förmåner, som de haft, icke står dem till buds på deras nya verksamhetsfält. Det är en mycket kännbar förlust, som de på så sätt får vidkännas i samband med att de på grund av arbetslöshet måste lämna sina anställningar och söka sig annat arbete.

I lagen den 11 september 1936 — liksom i andra lagar hörande till arbetsfredslagstiftningen — har de beroende uppdragstagarna jämförts med arbetstagare i civilrättslig mening på följande sätt: »Såsom arbetstagare skall vid tillämpning av denna lag även anses de som, utan att anställningsförhållande föreligger, utför arbete för annans räkning och därvid till denna intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetstagares till arbetsgivaren, och skall den för vars räkning arbetet utföres anses som arbetsgivare enligt lagen.» Metoden att sålunda jämföra de beroende uppdragstagarna med arbetstagarna i civilrättslig mening har slagit väl ut, och det finnes fullgoda skäl att tillämpa samma metod även beträffande lagstadgad pension liksom för övrigt också i fråga om semester, tilläggsjukpenning enligt lagen om allmän sjukförsäkring samt ersättning för yrkesskada. De beroende uppdragstagarnas jämförande med arbetstagare i civilrättslig mening kan alltså genomföras utan att en samordning mellan de olika socialförsäkringsgrenarna hindras.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställes — för den händelse att Kungl. Maj:ts proposition nr 100 i princip skulle bifallas —

att riksdagen måtte besluta att vid tillämpningen av lagen om försäkring för allmän tilläggs pension den skall anses som arbetstagare som, utan att anställningsförhållande föreligger, utför arbete för annans räkning och därvid till denne intager en beroende ställning av väsentligen samma art som en arbetstagares till arbetsgivaren.

Stockholm den 3 april 1959

Carl Christenson
Malmö